

mens adelsgodserne senere bredte sig uafhængigt af naturbetingelserne overalt i de sydlige provinser.

Erland Porsmose (Foldtal og kornproduktion) plæderer for at foldudbyttet i ældre tid ikke beregnes ud fra forholdet mellem udsæd og høstmængde men baseres på den gennemsnitlige tiendeydelse, da jordernes besåningsevne har varieret. Wolfgang Prange (*Die Mark Goldes in Angeln*) beregner omfanget af den højmiddelalderlige jordvurderingsenhed mark guld, som endnu i 1600-årene var i brug i Husby-, Ny- og Uggelherreder i Angel, i forhold til gårdstørrelser, udsæd og areal og med de ikke kompatible jordvurderingsenheder i ottingmål. Jørn Sandnes (*Utmarksdrift og ressursutnyttelse i Norge i eldre tid*) understreger forskellen mellem i nord- og sydkandinaviske landbrug med påvisning af den betydning udyrket land havde i Norge mht. hølæt (og jagt). Vinterfoderet var landbrugets minimumsfaktor. Sandnes mener at sæterdriften er af eftermiddelalderlig dato. Ifl. Erik Ulsig (*Landboerne i Skæring*) var Skæring i 1680-erne i strukturel henseende et relikv af den højmiddelalderlige godsstruktur med landbogårde omkring en brydegård. Mogens Weitemeyers afstikker til det kunstvandede mesopotamiske landbrug i 2. årtusind f. Kr. (*Landbrug i Mesopotamien*) er bidrag til debatten om tilsaltnings betydning for jordens dalende ydeevne. Endelig forelægger Eva Österberg eksempler på afhændelse af ejendom uden for slægten i 1600- og 1700-tallet (*Land Transactions. Symptoms of Crisis or the Emergence of Capitalism in Swedish Peasant Society*) og argumenterer for, at afhændelser til ikke beslægtede fik større sociale følger for lokalsamfundet i 1700-tallet end tidligere.

Ødegårdsprojektet trak på bistand også fra stednavneforskere og arkæologer. H. V. Gregersen (*Om reciproke stednavne i det sønderjyske*) forsøger at udsondre navnetyper, der afspejler oprindelig sognesamhørighed; Bent Jørgensen (*Navne og forsvundne bebyggelser*) konstaterer tab af marknavne allerede i løbet af middelalderen og tilmåler ikke danske marknavne høj alder rækkende fra landsbygrundlæggelsen. Viggo Nielsen foreslår fredning af oldtids- og middelalderlige dyrkningsspor i Østdanmark (*Øde marker. Om bevaringen af et kildemateriale*). Endelig fører Bente Holmbergs lystvandring (*En filogisk vandring omkring navnet Gissel*) hende bl.a. til indskriften »Asugislas« på et spydskæft fra Kragehul-fundet (ca. 350-550).

Det er en varieret og smukt sammensat buket af bidrag, som redaktionen og den tidligt afdøde Marton de Hartanyi fik bundet til Svend Gissels halvfjerdsårsdag.

Michael Hertz

HARRY HAUE, KRISTIAN HVIDT, INGRID MARKUSSEN & ERIK NØRR (red.): *Skole – Dannelse – Samfund. Festskrift til Vagn Skovgaard-Petersen 31. maj 1991. Odense University Studies in History and Social Sciences 134. Odense Universitetsforlag, 1991. 277 s., ill.*

På sin tres års fødselsdag fik Vagn Skovgaard-Petersen overrakt dette smukke og indholdsrige festskrift. Dets fortjeneste er, at de 25 bidrag alle beskæftiger sig med aspekter af uddannelse i bred forstand. Til de mange danske bidrag slutter sig interessante artikler fra og om Norge, Sverige og Island.

Kronologisk spænder bogen fra *Non scholae sed vitae. En programerklæring for latinundervisningen ved Sorø Akademi i 1640'erne* (af Karen Skovgaard-Petersen) til *Historiens plass i pedagogikkstudiet ved universitetet i Oslo i vore dage* (af Knud Tveit). Geografisk rækker festskriftet fra *Planer og virkeliggørelse. Om oprettelse af en borgerskole i Køge 1808* (af Grethe Ilsøe) til *»De kom, så og lærte«. Fire danske pædagoger på besøg i USA før 1900* (af Hans Priemé). Og den tematiske spændvidde illustreres af, at der indgår glimrende artikler som *Viden, fag og dannelse. Nogle refleksjoner om den offentlige skoles opdragelse og undervisning af børn* (af Ingrid Markussen) og *Debatten om gymnasieskolernes biblioteker 1918-22. Fra forskningsbibliotek til pedagogisk studiesamling* (af Erik Nørr).

Festskriftet indeholder endelig en værdifuld bibliografi over Vagn Skovgaard-Petersens skriftlige produktion. Denne afspejler hans fortjenstfulde virke som underviser, forsker og organisationsmand.

Erik Gøbel

Forskning i statens arkiver. Bibliografi over bøger og afhandlinger skrevet af arkivarer ved Rigsarkivet, landsarkiverne og Erhvervsarkivet i deres forskningstid og udgivet 1980-1989. Ved Ole Degn. Rigsarkivet, G.E.C. Gad 1991. XVII + 118 sider.

Man bør absolut mærke sig den fuldstændige titel for ikke at gå galt i byen. Det er arkivarernes årlige indberetninger om de trykte resultater af deres 2/7-dels forskningsforpligtelse, der ligger til grund for denne produktionsstatistik for et tiår omfattende ikke færre end 33.935 sider bøger og afhandlinger. Ganske vist har velinformede iagttagere da ikke et øjeblik været i tvivl om fliden og publiceringsiveren indenfor arkiververdenen, men man kan jo godt ane baggrunden for denne kvantitative markering af forskningsprofilen. Ikke mindst er det slående, at der med synlig tilfredshed sammenlignes med den åbenbart noget lavere produktivitet ved de historiske institutter på landets universiteter, hvor der ifølge årsberetningerne ikke præsteres sidetal i samme størrelsesorden.

Alt er således på det bedste, når det gælder forskning i statens arkiver, og dog hviler der et lidt ufrivilligt komisk skær over en publikation som denne. Det får være, at den ivrige udgiver har overset, at en af statens arkivarer bærer præcis det samme navn som sit fædrene ophav. Produktionstallet er derved helt uberettiget øget med 132 sider således fejlanbragt skolehistorie. Men pyt med de lånte fjer. Det skinner mere i øjnene, at den retmæssige fjederham er så utroligt dunet forstået på den måde, at talrige bidrag på blot et par sider vel dårligt kan karakteriseres som andet end notitser. Ganske vist er aviskronikker og populære bladartikler ikke medtaget, men alligevel synes man uvilkårligt, at der publiceres for meget for småt, og at ordet forskning om alt dette kan forekomme lidt vel pretentiøst. Men vel, arkivarerne har nu dokumenteret deres produktivitet, og udgiveren kan i sin næste forskningsrapport indplacere 135 sider bibliografi, som igen til sin tid kan indgå i produktionsstatistikken for 90'erne. Eller måske kræfterne kunne samles om den almindelige, danske historiske bibliografi, der bl.a. fortegner resultaterne af al forskning i statens arkiver?

Anders Monrad Møller